پەروەردەکردنی منداڵان بە خۆشەویستی.. ڕەزا شوان

خۆشەویستی بنەمای ژیانە، کەمەیە هەستێکی سۆزداریی ئەرێنییە، هەستێکی ناسکە کە گوزارشت لە لایەنی مرۆڤایەتی مرۆڤ دەکات، سۆزدارییەکە وادەکات کە مرۆڤ هەست بە خۆشی و بە دەروون ئاسوودەیی بکات، کارتێکردنێکی بەهێزیشی هەیە.
کۆمەڵگاکانی مرۆڤایەتی ناتوانن بێ بە خۆشەویستی هەڵبکەن و دەژێن بە پێکەوەژیان و بە پەیوەندییەکانیان و بە هاوسەنگی بدەن.
(ڤیکتۆر هیگۆ) دەڵێت:"ژیان گوڵە و خۆشەویستیش شیلەی گوڵەکەیە"
تیۆرە دەروونییەکان جەخت لەسەر گرنگی خۆشەویستی دەکەنەوە، کە چەند پێویستە لە ژیانی مرۆڤ دا. خۆشەویستی ڕێگایەکە بۆ گەیشتن بە هاوسەنگییەکی دەروونی.
(فرۆید) دەڵێت:" زۆر پێویستە، کە پێویستییە دەروونییەکان هەست بکرێن، چونکە هەستکردن بە بۆشایی دەروونی، دەبێتە هۆی قووڵکردنەوەی هەستکردن بە ناتەواوی و بە خۆبەکەمزانین و دڵەڕاوکی و ڕەشبینی. ئەم هەستە نەرێنییانەش ئامادەیی بۆ لە ڕێ دەرچوونی تاک و دووچاربوون بە ڕەوشتێکی دیاریکراوی ناپەسەندی ئەدەبی و کۆمەڵایەتی"
منداڵان پێویستیی دەروونی زۆریان هەیە، پێویستە مەستیان بکەین، بە ئەوەی بە شێوەیەکی باشتر گەشە بکەن و هاوسەنگ دەروون بن، لە تێکچوونی دەروونی و لە ڕەوشت و ڕەفتاری ناپەسەند بیان پارێزین، تا کەسایەتیی دروستیان لە بنەکایەوە.
گەورەترین خواست و بەرزترین هیوای منداڵان، ئەوەیە کە سۆز و خۆشەویستیی دایکان و باوکانیان بە دەست بهێنن، بە تایبەتیش سۆز و خۆشەویستیی دایکانیان، چونکە خۆشەویسیی دایکان فریادڕەسە بۆ ئەوەی کە منداڵەکانیان لە هەموو ترس و دڵەڕاوکە و نائارامییەک ڕزگاریان بکات. خۆشەویستیی دایکان گەشبینی و هەستکردن بە ئارامی و دڵنیایی و ئاسوودەیی بە منداڵان دەبەخشێت.
(ئیدمۆند گۆردن) دەڵێت:" کە دایکم منی خۆشبوێت.. منیش جیهانم خۆشدەوێت"
منداڵان هەر لە دایکبوونەوە پێویستیان بە سۆز و

خۆشەویستی هەیە. دایکانیش یەکەمین سەرچاوەی کانیاوی هەمیشە خوڕی سۆز و خۆشەویستین بۆ منداڵەکانیان.

بە ئەوەی منداڵان بگەنە قۆناغی خۆشەویستیی کۆمەڵە و خەڵکانی تر، پێویستە لە پێشا بە قۆناغی خۆشەویستیی خێزانەکانیان دا تێپەڕن. خۆشەویستی زۆر پێویستە بۆ ئەوەی کە منداڵان گۆشەگیر نەبن و تێکەڵ بە کەسانی تر ببن و هەستیش بە هەستی کەسانی تر بکەن. ئەمەش هاوسەنگییەک دروست دەکات بەرانبەر بە هەڵوەستە جیاوازەکانی ژیان. بە تایبەتیش پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان.

گرنگترین شت لە پەروەردەی نوێ دا خۆشەویستی یە، پێویستە بە شێوەیەکی راست و دروست بیقۆزنەوە بە یارمەتیدان و پاڵپشتکردنی منداڵەکانتان. ئەو خواست و مەبەست و ئامانجانەی کە بە توندوتیژی و بە چاوسوورکردنەوە نەتان هێنانە دی، دەتوانن بە ئاسانی بە خۆشەویستی بیان هێننەدی.

خۆشەویستی ئەو کلیلە ئەفسوناوییەیە، وا لە منداڵان دەکات کە کراوە و گەشبین بن، دڵنیایی و ئارمیشیان پێدەبەخشێت و ژیان و داهاتووشیان لا شیرینتر دەکات.

پەروەردەی ئەرێنی جەخت لەسەر رێبازە ستراتیژییەکان دەکات، بە هاندانی منداڵان

لە رێی خۆشەویستییەوە، نەک لە رێی ترس و سەرکوتکردن و لۆمە و سزا و لەدەستدانی خۆشەویستی. لە رێی رێز و ئازادییەوە، نەک لە رێی سەرکوتکردنەوە.

ئامانجی پەروەردەی ئەرێنی، دروستکردنی نەوەیەکی نوێی بڕوا بەخۆی لەسەرخۆ و هێمن و ئارام، روحی هاوکاری و رێزگرتن و یەکتری قبوڵکردنیان لێ دەڕوێنێت.

پێویستە ئەوەش بزانن کە خۆشەویستی بە تەنیا بەس نییە کاتێک کە دایکان و باوکان

لە پەروەردەکردنی منداڵەکانیان دا هەڵەدەکەن، ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە منداڵەکانیان

خۆش ناوێن؛ بە کورتی هۆیەکەی ئەوەیە کە نابەڵەدن لە گرتنەبەری رێگای باشتر.

گەر دایکان و باوکان لە پێویستی و پێداویستییەکانی منداڵەکانیان تێنەگەن، ناتوانن

لێیان تێبگەن، کە لە ئەمڕۆدا چییان دەوێت. لەوانەیە خۆشەویستییان پێ ببەخشن،

بەڵام بە رێگایەکی بێ سوود بە گۆشکردنی منداڵەکانیان.

زیادەڕۆییش لە خۆشەویستیی منداڵان و نووقمکردنیان لە ناز و ملکەچکردن بۆ دابینکردنی هەموو داوا و وەرگرتنەکیان هەڵەیە، زیانەکانی لە زیانەکانی توندوتیژی کەمتر نیین. منداڵانی فرە نازپەدراو و نوقمبووی خۆشەویستی، لامەژدەبن و فێری ئەوە دەبن کە پشت بە تواناکانی خۆیان نەبەستن، چیش داوابکەن بۆیان دابین بکەن. ئەم منداڵانە کە پشت بە کەسانی تر دەبەستن بە تایبەتیش بە دایکان و باوکانیان، ئەو منداڵانەن کە منداڵانی تر دەچەوسێننەوە و ستەمیان لێدەکەن و پێیان وایە کە دەبێت هەمووان لە خزمەتی ئەواندابن.. دووریش نییە کە دووچاری نەرگزی ببن.

پێویستە دایکان و باوکان میانڕەوبن و بەهانسی خۆشەویستییان بە منداڵەکانیان رابگرن. وا بکەن کە منداڵەکانتان لە راپەڕاندنی کارەکانیان دا پشت بە خۆیان ببەستن. گەر کارێک خۆیان بتوانن ئەنجامی بدەن ئەوە بۆیان مەکەن، با هەڵە بکەن یا جارێک و دوو جار شکست بهێنن، با لە هەڵە و لە ئەزموونەکانیان وانە و پەند فێرببن. بەڵام هەردەمیش ئەوە لەبەرچاوبگرن، کە رێگای خۆشەویستی و نەرم و نیانی باشترە لە تووڕەیی و توندوتیژی و ترس و چاوسوورکردنەوە لە منداڵەکانتان.

بێ بەشبوونی منداڵان لە سۆز و خۆشەویستی و نازی دایکان و باوکان، هەکارێکە بۆ تێکچوونی باری دەروونی ئەو منداڵانە، تووشی ترس و دڵەڕاوکێ و خۆبەکەمزانین و گۆشەگیری دەبێن.. رەفتاری نادروست و رەوشتی ناشیرین و کاری ناپەسەندیان لێدەوەشێتەوە، وەکو: درۆ، دزی، توندوتیژی، شەڕانگێزی، رەفتاری بەدەر،...هتد.

گەلێ لە لێکۆڵینەوە کۆمەڵایەتییەکان، گەیشتوونەتە ئەو ئەنجامەی کە پەیوەندییەکی بەهێز هەیە لە نێوان بێ بەشبوون لە خۆشەویستی و لە رەوشتی دژمنکاری لە منداڵان دا. ئەو منداڵانەی بێبەشن لە خۆشەویستی، لە خوێندنیش دا سەرکەوتوو نین. گەر منداڵان لە کەشوهەوایەکی بێ سۆزداری و بێ خۆشەویستی و بێ نازی دا بژین، لە خێزانانی توندوتیژی ناکۆکی شەڕ و ئاژاوەدا چاوبکەنەوە. فێری دوژمنایەتی و ناڕەزی و دڵەڕاوکێ و توندوتیژی و سەرگەردانی و رەفتارخراپی و خووی ناپەسەند دەبن. زووش هەڵدەچن و تووڕە دەبن.. چالاکییەکانیشیان کەمن و گۆشەگیریش دەبن و نابن بە کەسایەتییەکی کۆمەڵایەتی و روحی هاوکاری و سازان و تێکەڵبوونیشیان لاوازە.

گەشەکردن و پەروەردەکردنی منداڵان بە خۆشەویستی، زۆر گرنگ و پێویستە، هەستی ئاسوودەیی و دلنیایی و خۆشبەختی و خۆشی و شادیان پێ دەبەخشن. ئەمەش هاندەر و پاڵنەرێکی بەهێزە بۆ ئەوەی کە منداڵان هەردەم گەشبین بن و لە خوێندن و لە ژیانیان دا سەرکەوتووبن و ئایندەیان گەشبێت. پردێکی پەیوەندی و خۆشەویستیی بەهێزیشە لە نێوان منداڵان و دایکان و باوکانیان دا.

ڕێگاکانی گوزارشکردن لە خۆشەویستی بۆ منداڵان:

دەکرێت دایکان و باوکانی دڵسۆز لە میانەی کۆمەڵێک ڕێگا و شێوازێکەوە، گوزارشت لە سۆزداری و خۆشەویستیان بۆ جگەرگۆشەکانیان بکەن. گرنگترین ڕێگاکانمان لەم خاڵانەدا چڕکردوونەتەوە. هیوادارم دایکان و باوکان سوودیان لێوەربگرن:

١- بانگکرنی منداڵ بە ناوێکی خۆشەوە: دەبێت منداڵی خۆشەویست ناوی زۆرە. پێویستە بە ناوێکی خۆشەوە بانگی منداڵەکانتان بکەن، وەکو(مینا گیان، شیرکۆ گیان، پەپوولەکەم، بەرخەلە جوانەکەم، کوڕە شیرنەکەم، خونچەگوڵەکەم، کچەلە نازدارەکەم، دڵەکەم، خۆشەویستەکەی دایە و بابە، چرای گەشی ماڵەکەمان، هیوای شیرینم،...هتد)

٢- گێڕانەوە یا خوێندنەوەی چیرۆک و هەقایەت: خوێندنەوە یا گێڕانەوەی چیرۆکی خۆش، بە گوزارشتە لە خۆشەویستی بۆ منداڵان دادەنرێت. منداڵان هەست بەوە دەکەن کە دایکانیان بایەخیان پێدەدەن و خوشیان دەوێن، بۆیە چیرۆکیان بۆ دەگێڕنەوە.

٣- یاریکردن لەگەڵ منداڵان: تێکەڵ بوون و هاوبەشیکردن لە یارییەکانی منداڵەکانتان، هۆکارێکی زۆر گرنگە بۆ گەیاندنی ئەو پەیامە بە منداڵەکانتان کە خۆشەویستن و سۆز و خۆشەویستییەکی زۆرتان بۆیان هەیە و بەشداری یاری و شادیان دەکەن.

(جاکسۆن براون) دەڵێت:" کاتی یاری و گەمانی منداڵەکانتان دوامەخەن، چونکە چەن کات بۆ ئێوە گرنگە، ئەو کاتانەش بۆ ئەوان گرنگن"

٤- بەرزڕوانین لە وێنەکانی منداڵەکانتان: گرنگی دان بە تابلۆکانی منداڵەکانتان و دیاری کردنی شوێنێکی تایبەت لە ماڵەکانتان بۆ هەڵواسینیان، بەڵگەیە بۆ زۆر خۆشەویستیتان بۆ منداڵەکانتان و بۆ ئارەزووەکانیان. ئەم باخپێدانەتان بە تابلۆکانیان، پەیامێکی ترە بۆ هەست کردنیان بە خۆشەویستی و هاندان و بەرز هەڵسەنگاندنی تابلۆکانیان.

٥ـ بەرزنرخاندنی کار و داهێنانەکانیان: پێویستە ئەوەی دایکان و باوکان لە ماڵەوە، کاری ساکار و ئاسان بە منداڵەکانتان پسپێرن، وەک ڕێکخستنی ژوورەکانیان، ئاودانی گوڵەکان، قاپ دان و لابردن لەسەر خوانی نان خواردن، یا هەر کارێکی گونجاو لەگەڵ تەمەنیان دا، کە ئەنجامیان دا، ئافەرین و دەستخۆشیان لێبکەن و سوپاسیان بکەن.

گەر کارێکی داهێنەرانەی ساکاریشیان ئەنجامدا، پیرۆزبایی و دەستخۆشیان لێبکەن و هانیان بدەن کە درێژە بەم کارە سەرکەوتوویانەیان بدەن و هیوای داهێنانی تازە و گەورەتریان بۆ بخوازن. لە پاداشتی ئەو کارە داهێنانەش دا خەڵاتیان پێشکەش بکەن، گەر خەڵاتێکی ساکاریش بێت. ئەم هەڵوێستانەتان پێوەندی و خۆشەویستیی نێوان ئێوە و منداڵەکانتان شیرنتر و بەهێزتر دەکات.. منداڵەکانیشتان بڕوایەکی زیاتریان بە بەهرە و تواناکانی خۆیان دەبن. لە بارەی گرنگی هاندانی منداڵان (ڕۆدلف دریکەرز)

دەڵێت:"منداڵان پێویستییان بە هاندانە.. وەکو چۆن ڕووەکەکان پێویستییان بە ئاوە"

٦ـ لەبیرکردنی هەڵەکان: لەبیرکردنی هەڵەکانی دوێنێ و کردنەوەی لاپەڕەیەکی تازە

بە منداڵەکانتان، وەکو بەڵگەیەکی بەهێز وایە لە دایکان و باوکانیانەوە، لە سۆز و خۆشەویستییان بە منداڵەکانیان.

٧ـ بەسەربردنی کاتێکی خۆش: پێویستە کە کاتێکی خۆش لەگەڵ منداڵەکانتان دا بەسەربەرن، گەر ژەمە نان خوارنێک بێت لە دەرەوەی ماڵ، یا ماوەیەک ورزش کردن یا ئارەزوویەک پێکەوە، یا دەرچوونێکیش لەگەڵ منداڵەکانتان بۆ پیاسەکردن لە ڕێگایەک دا، یا لە باخچەیەکی نزیکی ماڵەکانتان بێت، بە پێکەنین و سوعبەت و بە قسەی خۆش، ماوەیەکی خۆش بە سەربەرن.

٨ـ نووسینی دەستەواژەی تۆمان خۆشدەوێت: پێویستە دایکان و باوکان لەسەر پارچە کارتێکی بچکۆک دا بنووسن "تۆمان خۆشدەوێت" لە لای قەرەوێڵەکانی ژوورەکانی نووستنی منداڵەکانیان هەڵیان واسن. هەر کاتێک منداڵەکانیان لە خەو هەستن و ئەو نووسینە ببینن.. هەست بەوە دەکەن کە دایکان و باوکانیان خۆشیان دەوێن.. پێویستە

جاروباریش ڕووبەڕوویان بە زاری پێیان بڵێن "تۆمان خۆشدەوێت"

٩ـ لە باوەشکردن و ماچکردنی منداڵەکانتان: منداڵان هەموو کاتێک پێویستییان بە لە باوەش کردن و بە ماچکردن لە لایەن

دایکان و باوکانیانەوە، هەیە. باوەشی دایکان، باوەشی سۆز و خۆشەویستییە، باوەشی ئارامی و ئاسوودەیی و دڵنیاییە. ئەم لە باوەش کردن و ماچکردنەی منداڵەکانتان زۆر بەسوودن لە رووی دەروونییەوە.. منداڵەکانتان وا هەست دەکەن و وا دەزانن کە ئەوەی دایکان و باوکانیان زۆر خۆشتان دەوێن.

(شکسپیر) دەڵێت:" لە جیهان دا، سەرینێک نییە کە لە باوەشی دایک نەرمتر بێت"

(سوکرات) دەڵێت:"هەرگیز هەست بە دڵنیایی ناکەم، تەنیا ئەو کاتانە نەبێت کە لە باوەشی دایکم دام"

(ڤۆڵتێر) یش دەڵێت:"تەنیا شوێن کە دەتوانم سەرم بخەمە سەری و بە دڵنیایی و ئاسوودەیی لەسەری بنووم.. ئەوە باوەشی دایکمە"

(بنیامین ویست) دەڵێت:"ماچێکی دایکم، کردمی بە هونەرمەندێکی جیهانی"

١٠- بیرکردنەوە بە شێوەیەکی ئەرێنی: فێرکردنی منداڵەکانتان کە بە شێوەیەکی ئەرێنی بیربکەنەوە، لە میانەی گۆڕینی شێوازی لۆمەکردنییان . بە نموونە: کاتێک کە یەکێک لە منداڵەکانتان لە قوتابخانە بە جلی پیسەوە دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، دەبێت دایکی بە شێوەیەکی ئاسایی و لەسەرخۆ پێی بڵێت:" وا دیارە کە ئەمڕۆ رۆژێکی خۆشتان لە قوتابخانەدا بەسەر بردووە" نەک لێی تووڕەبێت و لۆمەی بکات و پێی بڵێت: " بۆ ناخێری گیانت چیت کردووە وا جلەکانت پیس کردوون" ئەم شێوەیە راست نییە.

١١- رێزگرتن لە منداڵەکانتان: هەرگیز منداڵەکانتان مەشکێننەوە، لە بەردەم هاوڕێ و خەڵکی دا، لۆمەیان مەکەن و قسەیان پێ مەڵێن و لێیان تووڕە مەبن و هەستیان بریندار مەکەن. هەرگیز جیاوازیش لە نێوان منداڵەکانتان مەکەن وەکو یەک خۆشتان بوێن.. رێزگرتن لە منداڵاکانتان گوزارشتە لە خۆشەویستیتان بۆیان.

١٢- پەیوەستە دایکان و باوکان ببنە نموونە بۆ منداڵەکانیان: خۆشەویستی و رێزگرتنی نێوان دایکان و باوکان و ماڵی پڕ لە ئاشتی و تەبایی، رەنگدانەوەیەکی ئەرێنیی باشیان لە منداڵان دەبن، چونکە منداڵان چاولێکەرن و چاو لە دایکان و باوکانیان دەکەن.

١٣- لە یادەکانی ساڵڕۆژی (جەژنی لەدایکبوون) و (رۆژی جیهانی منداڵان) پەیوەستی و پێداویستیەکانی ئاهەنگێڕان بۆ منداڵەکانتان دابین و ئامادە بکەن و بە گەرمی پیرۆزبایان لێبکەن و دیاریی شیاویان پێشکەش بکەن. ئەمەش گوزارشتە لە

د□س□زی و ل□ خ□ش□ویستیتان ب□یان.
دایکان و باوکانی د□س□ز، گرنگ ئ□و□ی□ ک□ بزانن ئ□رک□کی ز□ر پیر□ز و قورستان ل□ ئ□ست□دای□ ل□ گ□شکردن و پ□رو□رد□کردنی دروستی جگ□رگ□ش□کانتان، ل□ چاندن و شیرین کردنی س□ز و خ□ش□ویستی و ر□وشتی ب□رز و ل□ بنیاتنانی ک□سای□تی دروست و س□رک□وتووی مندا□□کانتان.. ک□ هیوای داهاتووی کوردستانی نیشتمانی شیرینمانن.
ر□زا شوان
ن□رویج: ٢٦ی/ ئادار/٢٠١٩